

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ**

ISSN 1857-7229

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
YEARBOOK**

ГОДИНА 1

VOLUME I

**GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF LAW**

**ГОДИШЕН ЗБОРНИК
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ
YEARBOOK
FACULTY OF LAW**

За издавачот:
Проф. д-р Стеван Алексоски

Издавачки совет

Проф. д-р Саша Митрев
Проф. д-р Блажо Боев
Проф. д-р Борис Крстев
Проф. д-р Стеван Алексоски
Доц. д-р Љупчо Сотировски
М-р Ана Никодиновска

Редакциски одбор

Проф. д-р Стеван Алексоски
Доц. д-р Јован Ананиев
М-р Ана Никодиновска

Главен уредник

Проф. д-р Стеван Алексоски

Одговорен уредник

Доц. д-р Јован Ананиев

Јазично уредување

Даница Гавриловска-Атанасовска
(македонски јазик)

Техничко уредување

Славе Димитров
Благој Михов

Печати

Печатница „2-ри Август“ - Штип
Тираж - 300 примероци

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“-Штип
Правен факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бб
п. фах 201, 2000 Штип
Р. Македонија

Editorial board

Prof. Saša Mitrev, Ph.D
Prof. Blazo Boev, Ph.D.
Prof. Boris Krstev, Ph.D.
Prof. Stevan Aleksoski, Ph. D
Ass. Prof. Ljupčo Sotirovski, Ph. D
Ana Nikodinovska, M.A.

Editorial staff

Prof. Stevan Aleksoski, Ph. D
Ass. Prof. Jovan Ananiev, Ph. D
Ana Nikodinovska, M.A.

Managing editor

Prof. Stevan Aleksoski, Ph. D

Editor in chief

Ass. Prof. Jovan Ananiev, Ph. D

Language editor

Danica Gavrilovska-Atanasovska
(Macedonian)

Technical editor

Slave Dimitrov
Blagoj Mihov

Printing

„Vtori Avgust“ - Stip
Printing No 300

Address of the editorial office

Goce Delcev University – Stip
Faculty of law
Krste Misirkov b.b.,
PO box 201, 2000 Stip,
R. of Macedonia

СОДРЖИНА CONTENT

ПРЕДГОВОР

м-р Ана НИКОДИНОВСКА БИО-БИБЛИОГРАФИЈА НА ПРОФ. Д-Р ВАНЧЕ СТОЈЧЕВ	9
д-р Стеван АЛЕКСОСКИ НИСКАТА РЕЗИЛИЕНТНОСТ И КРИМИНОГЕНИТЕ ОСОБИНИ НА ЛИЧНОСТА НА МАЛОЛЕТНИТЕ ДЕЛИКВЕНТИ ВО РМ	25
д-р Јован АНАНИЕВ УЛОГАТА НА ПАРТИСКОТО ЧЛЕНСТВО ВО ВНАТРЕПАРТИСКИТЕ АКТИВНОСТИ И ВО ИЗБОРНАТА КАМПАЊА	49
д-р Војо БЕЛОВСКИ НАЧЕЛО НА НЕДИСКРИМИНАЦИЈА - ЗАБРАНА НА ДИСКРИМИНАЦИЈАТА	63
д-р Тодор ВИТЛАРОВ УЛОГАТА НА ЈАВНИОТ ОБВИНИТЕЛ ВО НОВИОТ НАЦРТ НА ЗАКОНОТ ЗА КРИВИЧНАТА ПОСТАПКА	77
м-р Илија ГРУЕВСКИ СТРУКТУРАТА НА КАПИТАЛОТ КАКО ФАКТОР ВО ВРЕДНУВАЊЕТО НА ПРЕТПРИЈАТИЈАТА И ИНВЕСТИЦИОНИТЕ ВЛОЖУВАЊА	87
м-р Олга ЃУРКОВА КАЗНЕНО-ПРАВНА УРЕДЕНОСТ НА ПРОИЗВОДСТВО И ДИСТРИБУИРАЊЕ НА ДЕТСКА ПОРНОГРАФИЈА ПРЕКУ МАС - МЕДИУМИТЕ (СВЕТСКО И МАКЕДОНСКО ИСКУСТВО)	107
м-р Андон МАЈХОШЕВ БЕЗБЕДНОСТА И ЗДРАВЈЕТО НА РАБОТНИЦИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	129
м-р Наташа МАКСИМОВА, м-р Влатко Т. ЈОВАНОВСКИ, м-р Лимонка ЛАЗАРОВА КОМПЈУТЕРСКА И МРЕЖНА БЕЗБЕДНОСТ НА СИСТЕМИ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ДОКУМЕНТИ	147
д-р Елизабета МИТРЕВА, м-р Весна ПРОДАНОВСКА ПРОЕКТИРАЊЕ И ИМПЛЕМЕНТИРАЊЕ НА TQM СИСТЕМОТ ПРЕКУ ТИМСКАТА РАБОТА	155

м-р Кристина МИШЕВА ДРУШТВО ЗА УПРАВУВАЊЕ СО ОТВОРЕНИ ИНВЕСТИЦИСКИ ФОНДОВИ.....	169
м-р Горан НАЦИЌ ПРЕДМЕТОТ НА ПРИМЕНА НА РЕГУЛАТИВАТА БР. 44/01.....	183
м-р Ана НИКОДИНОВСКА ПРАВОТО НА САМООПРЕДЕЛУВАЊЕ НА НАРОДИТЕ И ПРАВОТО НА СЕЦЕСИЈА КАКО ПОСЛЕДНА ИНСТАНЦА ОД ПРАВОТО НА САМООПРЕДЕЛУВАЊЕ	197
д-р Владо ПОПОВСКИ ТАНЗИМАТСКИТЕ РЕФОРМИ И СТАТУСОТ НА МАКЕДОНСКИОТ НАРОД ВО ТУРСКАТА ИМПЕРИЈА ВО ВТОРАТА ПОЛОВИНА НА XIX И ВО ПОЧЕТОКОТ НА XX ВЕК	213
Марија РАДЕВСКА ОБЛИГАЦИОНИ ОДНОСИ НАСТАНАТИ СО ПРИЧИНУВАЊЕ ШТЕТА ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВО	229
м-р Страшко СТОЈАНОВСКИ НАЦИИТЕ И НАЦИОНАЛИЗМОТ НА БАЛКАНОТ.....	249
Анета СТОЈАНОВСКА ПРОЦЕСОТ И МЕТОДИТЕ НА ПРИЗНАВАЊЕ НА ДРЖАВИ.....	265
м-р Борка ТУШЕВСКА АКРЕДИТИВОТ КАКО СРЕДСТВО ЗА ПЛАЌАЊЕ ВО МЕГУНАРОДНИОТ ПРОМЕТ.....	275

ПРЕДГОВОР

Правниот факултет во Кочани, кој е основан на 27 март 2007 година како дел од поширокото семејство во рамките на Универзитетот „Гоце Делчев“, ја одбележа третата година од своето постоење. Почетоците на оваа високообразовна институција се карактеризираа со слаба кадровска и просторна екипираност, но беа поткрепени со силен елан и ентузијазам, и со уште поголема желба да се твори и да се придонесе во унапредувањето на високообразовните процеси во Република Македонија. Сето ова е во чекор со евроинтегративните процеси на постојана примена на европските методи и стандарди во научно-образовниот процес и на безрезервно залагање за обезбедување на квалитетно образование за нашите студенти.

Ние сметаме дека вечната движечка сила на науката и образованието е когнитивниот момент на осознавање на највозвишените *вредности* на човековото битие - знаењето, умењето, вистината и честа - без кои не може да се замисли ниедно современо општество.

Во тие рамки, ова прво издание на Годишниот зборник на Правниот факултет претставува заокружување на првата етапа од целите што си ги поставивме во почетокот и што продолжуваме да ги остваруваме преку: образување на стручно-научни кадри од областа на правото, јавната администрација, европското право и новинарството на прв и втор циклус на студии; спроведување во континуитет на европскиот модел на едукација, на европските стандарди и трендови во вкупниот образовен процес; промовирање на научноистражувачки проекти, со цел да се негува и унапреди научната и развојната мисла и да се овозможи нивна практична примена во секојдневниот живот.

Ad perpetuam rei memoriam, ни претставува особена чест да го споменеме и големецот – еден од основачите и творците на Правниот факултет, без кого Факултетот немаше да биде она што е сега, и кому, впрочем, му го посветуваме овој Зборник - професорот д-р Ванче Стојчев.

Штип, декември 2009 година

Проф. д-р Стеван Алексоски, декан

Проф. д-р ВАНЧЕ СТОЈЧЕВ
(15.2.1951 г., Црвулево – 30.9.2009 г., Скопје)

ПРОЦЕСОТ И МЕТОДИТЕ НА ПРИЗНАВАЊЕ НА ДРЖАВИ

Апстракт: Начинот на кој меѓународното право и обичаи се имаат определено кон признавањето на суверенитетот на државите и, согласно со тоа, начините на кои се одвива нивното признавање, како рамноправни субјекти на меѓународната сцена, го предизвикувала со години вниманието на истражувачите. Во овој труд, авторот се осврнува кон ова суштествено поглавје на меѓународното право и обичаи, обидувајќи се на систематизиран начин да ги изнесе главните постулати во однос на споменатите теми. Трудот е составен од вовед, заклучок и две поглавја. Во првото поглавје, со наслов: „поимно определување на суверенитетот“ се определуваат главните карактеристики на овој термин, согласно со нормите на меѓународното право, додека во второто поглавје: „признавањето на државите и меѓународното право“ се дефинираат главните елементи на овој процес, се споделуваат постојните дилеми и се определуваат граничните случаи во оваа област. На крајот, врз основа на истакнатото се изведува заклучокот според кој наспроти нормите на меѓународното право, заради отсуството на хиерархизираност во меѓународните односи, истите не секогаш имаат своја потполна примена.

THE PROCESS AND METHODS OF RECOGNITION OF STATES

Abstract: The manner in which international law and customs perceive the recognition of the sovereignty of states, and in line with that, the manner in which their recognition as equal entities at the global stage takes place, has been attracting the attention of researches for quite a long time. The author of this work focuses on this essential chapter of international law and customs, trying to elaborate in a systematic way the main postulates related to the abovementioned topics. The work consists of an introductory part, conclusion and two chapters. The first chapter entitled “Definition of Sovereignty” determines the main features of this term, in accordance with the standards of international law, whereas in the second chapter “Recognition of States and International law” defines the major elements in this process, shares existing dilemmas and determines some of the border cases in this area. Finally, on the basis of the aforementioned, a conclusion is drawn that in spite of the international law standards in this area which are fairly clear, due to the absence of hierarchy in international relations, their complete implementation is not always feasible.

Вовед

Државата како субјект на меѓународното право во најопшта смисла на зборот се дефинира преку нејзините четири основни карактеристики:

- население;
- територија;
- власт и
- суверенитет.

Збирот на сите граѓани кои живеат во рамките на определена територија, одделена од другите територии, кои се подредени на власта и имаат воспоставен однос со државата преку правната врска државјанство се нарекува население.

Територијата претставува подрачје одвоено од другите територии со граница на која живее определено население и врз кои се протега одредена власт.

Државните граници се крајни точки до каде се простира суверенитетот на една држава.

Власта во рамките на една држава ги уредува односите во државата, но и карактерот на нејзините меѓународни позиции. Највисоката власт, која не признава ниту една друга повисока форма на власт, претставува суверенитетот.¹

Обележјата на модерната држава, онаква каква што ја познаваме денес, се вообличени со Вестфалскиот мировен договор,² според кој државата ја конституираат три главни карактеристики: територија, население и суверенитет, односно апсолутна моќ на владеење со истите³. Со цел подобро да се разбере процесот на признавање и различните специфичности кои се појавиле низ историјата, прво ќе обрнеме внимание на термините *суверенитет* и *државност*, што суверенитетот точно значи и како една држава се стекнува со истиот, а подоцна на начините преку кои државите го признаваат постоењето на друга држава.⁴

---

1) Williams, Goldstein and Schfritz, *Classic Readings of International Relations*, Wadsworth Publishing Company, Belmont, California, стр.82.

2) Peace of Westphalia, Енциклопедија „Британика“, (www.britannica.com).

3) The Crisis of the Sovereign State and the “Privatization” of Defense and Foreign Affairs, Heritage Foundation, (www.heritage.org).

4) Diplomatic recognition, Википедија, (www.wikipedia.org).

ПОИМНО ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА СУВЕРЕНИТЕТОТ

Суверенитетот означува врховна и независна власт врз одредена територија и нејзиното *население*. Ваквата интерпретација, која е дел од пошироката дефиниција за тоа што е една држава, игра огромна улога во секој аспект од меѓународните односи и меѓународното право, бидејќи тоа означува дека никој друг, алудирајќи пред сè на друга држава, нема право да пропишува или да спроведува закони на територијата на суверената држава. Со тоа правото на употреба на сила, со цел спроведување на законите, лежи единствено во рацете на носителот на власта, било тоа да е Владата, Претседателот или поделен суверенитет помеѓу двете институции. Оттука, штом една држава се стекне со суверенитет и притоа истиот е признаен од страна на други држави, тие ја признаваат нејзината власт над одредена територија и население и се откажуваат од можноста да се мешаат во внатрешните работи на државата која ја признале.

Кај државите суверенитетот може генерално да се подели на:

- внатрешен и
- надворешен.

Внатрешниот суверенитет го определува државниот орган со авторитетот на практикување на власта, а додека надворешната сувереност ја отслукува улогата на државата како единка во меѓународната заедница и се однесуваат на државата како на носител на права и обврски во однос на останатите држави во меѓународното право.

Имајќи го предвид значењето на терминот, суверенитет станува јасно значењето и улога на одлуката дали една држава ќе биде меѓународно призната или не, како и потребата секоја територија и народ кои претендираат да станат држава да ги обезбедат условите за стекнување со суверенитет.

Петте начини на стекнување на суверениетот

Суверенитетот се стекнува генерално на пет начини од кои денешното меѓународно право признава четири типа.

Првиот начин е преку населување на „ничија земја”, односно земја врз која никој претходно не полагал права на суверенитет или доколку таа била под нечие владение претходниот суверен се откажал од правата врз земјата, со што се отстрануваат пречките некоја нова или друга држава да го оствари својот суверенитет врз таа територија.

Вториот начин е поврзан со првиот и предвидува стекнување на суверенитет преку практикување на истиот во подолг период врз територијата, без притоа некоја друга држава да го оспори тоа право.

Отцепувањето е **третиот начин** преку кој може да се добие суверенитет, меѓутоа истото мора да биде спроведено со согласност на државата на која ново отцепената територија претходно припаѓала. Така, всушност, се добива трансфер на правата од еден на друг суверен, најчесто преку договор, со тоа што модерните трендови и појавата на идејата за самоопределување му налагаат на новиот суверен да добие согласност од населението врз чија територија бара сувереност пред да може да ја оствари истата. Ваков случај претставува обединувањето на источна и западна Германија, при што четирите земји кои ја окупирале: САД, Франција, Велика Британија и Советскиот Сојуз дале согласност за спроведување на тој процес и се откажале од правото на суверенитет врз својот дел од германската територија за што воедно и народот се изјаснил позитивно.

Четвртиот, од петте методи, денес не се смета за легален начин на стекнување на суверенитет, поради тоа што тој се темели на освојување кое е прогласено за нелегално од страна на Обединетите нации и како такво стои во нејзината повелба, која е потпишана и ратификувана од секоја земја-членка.

Петтиот и последен тип на полагање право на суверенитет врз одредена територија е доколку таа е формирана како додатен дел на веќе постоечка територија преку пат на природен прираст како што е таложение на седимент или со вулканска активност.

De jure и de facto држави

Со оглед на тоа што правото, особено меѓународното, е жива материја отворена за интерпретација иако основните одлики на една држава се јасни, сепак може да се констатираат два типа на држави кои се делат на *de jure* - постојат според правото и *de facto* - постојат во реалноста, врз база на тоа дали и кои од карактеристиките на државноста ги поседуваат.

De jure држави се оние кои остваруваат некои од условите на државност, но не сите три. Како пример може да се земе држава која има територија и население, но не и целосен суверенитет врз истите. Исто така, како пример се зема и влада во егзил, односно влада која според меѓународната заедница има право да полага суверенитет врз одредена територија и население, но поради окупација не може да го оствари тоа право, каков што е случајот со владите на балтичките држави, во периодот за време на Втората светска војна, додека нивните територии се под нацистичка окупација тие се признаени од земјите од алијансата како нивни легитимни владетели, улога која *de facto* ја преземаат по ослободувањето. Уште еден специфичен пример за признаен суверенитет во отсуство на територија, на некој начин но не потполно *de jure* држава туку повеќе како *de jure* влада, е суверенитетот

со кој располага „организацијата“ позната како Суверениот воен ред на Малта. Оваа „организација“ во минатото ја имала власта во Малта, но по протерувањето на нејзините членови од островот тие продолжуваат да постојат во Рим. Интересно е тоа што Редот е признаен како суверен од страна на голем број држави, ситуација која ја отсликува фактот дека тој има воспоставено дипломатски односи со 103 држави и 6 ентитети кои се подложни на меѓународното право, меѓу кои е и Европската унија, при што и тие имаат одговорено со реципроцитет, односно имаат воспоставени дипломатски односи со Редот. Освен дипломатските односи Суверениот воен ред на Малта располага и со неколку објекти во градот Рим на кои Италијанската влада им има доделено екстериторијален статус, што значи дека во рамките на таа територија/објекти законот го спроведува Редот, а не државата Италија, статус кој е резервиран само за амбасади на држави. Дополнително Обединетите нации Малтешкиот ред не го регистрираат како „држава која не е член“, туку како ентитет кој има добиено валидна покана да учествуваат како набљудувач во организацијата. Освен овие типично државни карактеристики „организацијата“ располага и со своја војска која е во склоп на армијата на Италија, но го вее знамето и е под команда на Редот, има ковани пари, кои имаат повеќе колекционерска и симболична отколку друга употребна улога и печати поштенски марки, кои иако не секаде, сепак, се прифатени од голем број на европски но и светски држави.

За *de facto* држава се смета ентитет кој поседува и територија и население и суверенитет, но на кој му недостига признание за легитимно располагање со истите од поголем број на други држави. Тоа е најчесто случај поради тоа што *de facto* државата претходно била дел од друга земја која се спротивставува и го оспорува нејзиниот суверенитет. Тука ја пронаоѓаме допирната точка помеѓу карактеристиките на државност, но и потребата од нивно признавање како легитимни од други, веќе постоечки, земји. Примери за *de facto* држави во светот има многу меѓу кои се Тајван, кој Народна Република Кина го смета за дел од својата територија иако нема реален суверенитет врз него, како што е и случајот со Сомалиленд и Сомалија, до одреден степен Косово, Република Србија и други.

ПРИЗНАВАЊЕТО НА ДРЖАВИТЕ И МЕЃУНАРОДНОТО ПРАВО

Во меѓународното право признавањето на државите е чест и многу комплексен правен институт, кој силно е детерминиран од политичките околности. Зборувајќи за признавање на една од страна на друга држава, и како тоа влијае на нејзиното постоење и функционирање, доаѓаме до најнепрецизниот дел на меѓународното право и обичаи.⁵ До денес не постои конкретно правило според кое една држава станува меѓународно признаена и остварува право на државност и право да учествува како еднаква со другите држави во разните меѓународни организации.⁶ Направени се обиди за воспоставување на универзални критериуми за добивање на споменатите статуси и можности, меѓутоа ниту еден не успеал да се афирмира како релевантен и почитуван од страна на сите држави во светот. Постојат две теории кои ја проучуваат оваа проблематика.⁷ Првата е *Декларативната теорија* на државноста, кој потекнува од конференцијата одржана во Монтевидео⁸ и која најдобро е сумирана во реченицата „Политичкото постоење на една држава е независно од нејзиното признавање од други држави“. Според оваа теорија за стекнување на државност, а со тоа и вклучување на државата во меѓународното право како негов субјект, потребно е да поседува четири елементи: територија, население, суверена власт и способност за управување со претходните три. Доколку се навратиме на почетокот од текстот ќе видиме дека најголемиот дел од дефиницијата е преземена од Вестфалскиот мировен договор, што значи дека не станува збор за новина во меѓународното право, туку за веќе постоечки критериум кој иако признаен не е во целост прифатен и спроведуван без дискриминација.

Во меѓународното право постои и *Конститутивна теорија* на државноста. Таа го проучува признавањето на државата од страна на други држави како инструментално при стекнувањето со државност и статус на субјект на меѓународното право на една нова земја. Ставовите кои ги опфаќа теоријата, која иако формално не е широко прифатена можеме да ја сметаме како реалистичка, убаво се доловени во мислата на Опенхајм (L. Oppenheim) кој вели „Меѓународното право не вели дека една држава

---

5) Recognition of states approach, Википедија, (www.wikipedia.org).

6) Повеќе кај: Thomas D. Grant, The recognition of states: law and practice in debate and evolution, Praeger Publishers, 1999.

7) Повеќе кај: H. Lauterpacht, Recognition of states in international law, New Haven Conn.: Yale Law Journal, 1944.

8) Повеќе: Montevideo Convention on Rights and Duties of States, 1933.

не постои сè додека не е признаена од други, меѓутоа истовремено за него таа не постои се додека остане без признание”.

Можеме да заклучиме дека стекнувањето на самостојност и меѓународен правен субјективитет на една држава е формално зависи од нејзиното меѓународно признавање, кое се темели на волјата на другите држави.

Сублимирајќи ги декларативните позиции на државите по оваа тематика, но и реалноста, од изложеното може да се дојде до заклучок дека признавањето на една држава како суверена и како релевантен субјект на меѓународното право е отворено за интерпретација, не постојат правила на игра во ова поле и секоја постоечка држава признава нова држава на своја дискреција и во согласност нејзиниот национален интерес, притоа не облигаторно придржувајќи се до некои обичајни норми во меѓународното поведение.

Правилата на меѓународниот поредок и признавањето на државите

Откако констатиравме дека признавањето на државите во меѓународното право е прашање на политичка одлука, да ги разгледаме методите според кои тоа се доделува.⁹ Исто како со класификацијата на државите на *de jure* (*де-јуре*) и *de facto* (*де-факто*), двата модела постојат и како методи на признавање. *De jure* признавање подразбира носење формално правен акт - дипломатска нота, закон или декларација, најчесто во законодавниот дом или од страна на владата или шефот на државата, со која преку официјален документ се објавува признавањето на една од страна на друга држава.¹⁰ Овој метод е недвосмислен и не остава простор за интерпретација.

Вториот метод *de facto* подразбира воспоставување на политички, економски и други вид односи.

Разликите помеѓу првиот и вториот начин се во формално-правниот документ од кој произлегуваат права и обврски, кој во првиот случај е присутен, а во вториот отсуствува.

Признавањето *de facto* често се користи и со цел да се избегне нарушување на билатералните односи со друга држава, но истовремено фактички да се спроведе признавањето на некоја држава. Начини на односи помеѓу две држави на кои може да се гледа како на чекори кон признавање

---

9) International & Comparative Law Quarterly (1986), 35 : 975-990 Cambridge University Press.

10) European Journal of International Law 1993 4(1):66-71.

се: воспоставување на дипломатски односи, посета на шефот на државата на постоечката држава на државата која бара признавање, потпишување на билатерални договори помеѓу двете страни и признавање на пасошите на не признаената држава од страна на постоечката држава. Доколку се погледне низ историјата може да се забележат случаи во кои била неопходна дипломатска комуникација помеѓу две држави, од кои едната не е меѓународно призната, како што е случајот при воспоставувањето на дијалог помеѓу САД и Палестинското движење за независност, при што, за да се избегне испраќање на неформална порака за признавање, постоечката држава експлицитно наведува дека нејзините активности не значат признавање на државата со која поради одредени причини привремено воспоставува односи. Сличен е примерот и за односот на Тајван со голем број на земји од светот. Иако официјално е признаен и има дипломатски односи само со 23 земји, неофицијално во Тајван, свои канцеларии под прекривка на истражувачки и културни центри и трговски асоцијации имаат Соединетите Американски Држави, Австралија, Велика Британија, Франција и голем број на други држави.

Според доктрината воведена во триесеттите години на XX век од мексиканскиот министер за надворешни работи, Џенаро Естрада¹¹, освен претходните два, се воведува и метод на признавање на држави. Која е разликата? Доколку политиката на државата е да врши правно признавање, тоа значи дека по секоја неуставна промена на власта во една држава таа мора да излезе со изјава во која се изјаснува позитивно или негативно во однос на признавањето на новата влада. Предност на ваквата политика е можноста за ревидирање на односот кон други земји по секоја неуставна промена, но тоа значи и мешање во нејзините внатрешни работи преку одобрување или неодобрување на настанатите промени. Политиката на премолчено признавање е своевиден баланс помеѓу другите две доктрини и според неа државата не е обврзана да даде оценка за новата влада на другата земја, но доколку сака може да го потврди или повлече признавањето. Третата доктрина, која денес е и најупотребувана, зборува за признавање на држави наместо на влади. Според тоа, доколку првата држава ја има признаено државата во која се случила неуставна промена на владата, таа нема да врши ревизија на одлуката за признавање базирана исклучиво врз промената на режимот. Предностите на ваквата политика се далеку помалата административна и бирократска процедура при политичките промени кои се случуваат во светот. Додека недостатоците се состојат во оставањето на маневарски простор во случај да има реална потреба од

---

11) Genaro Estrada, Википедија, (www.wikipedia.org).

преиспитување на соработката со земјата во која се случила промената.

Како посебна форма на признавање би можело да се разгледува и т.н. „колективно признавање на државите“ кое може да се случи преку заедничко прифаќање на членство на една држава во регионални и универзални меѓународните организации, преку заедничко прифаќање на декларација на меѓународна конференција или преку формална процедура во органите на меѓународна организација.

Признавањето на една држава на меѓународно ниво се отслукува и преку нејзиното членство во Организацијата на обединетите нации (ООН).¹² Со зачленувањето во оваа светска организација се отстрануваат сите дилеми околу независноста и суверенитетот на која било земја. Тоа е така бидејќи за да се стане член на оваа меѓународна институција неопходно е да се стекне признанието на петте земји-членки на Советот за безбедност, САД, Русија, Кина, Велика Британија и Франција, без чија одлука (Резолуција) не е можно остварување на членството.

Согласно со Повелбата на ООН, земјите-членки се задолжуваат да воспостават полно политичко и правно признавање со новопримената држава-членка, остварувајќи со истата и дипломатски билатерални односи.

„Гранични случаи“ и признавањето на државите: Sealand

Во продолжение на изложеното може да се наведе еден редок пример на *de facto* признавање на една микро држава, *Sealand*,¹³ од страна на Велика Британија и Германија. Во оваа ситуација станува збор за воена платформа изградена од страна на Велика Британија за потребите на нејзината морнарица која подоцна е напуштена. Во 1967 година Рој Бејтс, британски државјанин, ја окупира напуштената платформа и прогласува независност врз база на фактот што платформата лежи надвор територијалните води на Обединетото Кралство, кои тогаш се простирале на 3 наутички милји, и претставува *terra nullius* или „ничија земја“ и притоа ги објавува територијалните води на својата земја во радиус исто така од 3 наутички милји, пришто повторно не доаѓа до навлегување во територијата на Велика Британија. Тоа ја задоволува потребата од мирен начин на стекнување на територија, како еден од условите за стекнување државност. Една година подоцна британската морнарица навлегува во водите врз кои, според Рој, *Sealand* има суверенитет, на што тој одговара со предупредувачки истрели

---

12) Повеќе кај: Hans Kelsen, *The Law of the United Nations*, и на United Nations, (www.un.org).

13) Повеќе на: *Principality of Sealand*, (www.sealandgov.org).

од огнено оружје. Поради тоа што тој сè уште е граѓанин на Обединетото Кралство, морнарицата го тужи. Преседанот се случува токму тука, бидејќи по разгледување на случајот судот се прогласува за ненадлежен наведувајќи ја позиционираноста на микро државата во меѓународни води како легитимна што ја иззема од неговата јурисдикција. Ова е вториот случај врз база на кој се темели *de facto* признавањето на *Sealand* од страна на Велика Британија. Третиот случај е официјалната посета на германски дипломат на платформата со цел да преговара за ослободувањето на германски државјанин кој по неуспешен обид за државен удар се наоѓа во заробеништво на „Принцот“ на *Sealand*. Доколку не би станувало збор за микро држава, туку за релевантна земја, овие чекори, според обичаите во меѓународните односи, би биле интерпретирани како *de facto* признавање на нејзиниот суверенитет и независност.

ЗАКЛУЧОК

Генералниот заклучок кој може да се изведе од презентираното е дека меѓународното право, а со него и процесот на признавање на држави, иако постои и е кодифицирано, не е возможно да се спроведе во потполност во секој случај. Во најголема мера тоа зависи од хоризонталната структура на меѓународниот правен поредок и од отсуството на хиерархиска структура која ќе овозможи правилно и доследно споведување на меѓународното право во меѓународното општество.

Меѓународниот амбиент го карактеризираат и потешкотии за имплементација на законите дури и кај организираниите демократски држави, што упатува на мислењето дека постојат и потешкотии за воспоставување ма правна контрола над меѓународно појавените конфликти.

Така доаѓаме до заклучокот дека кога нормите на меѓународното право се во директен судир со она што една држава ќе го утврди за свој национален интерес, секогаш на површина доаѓа инструментот наречен „моќ на државите во меѓународната политика“, кој остварува свое влијание во процесот на доследна примена на правото.

Односот на меѓународното право во однос на моќта на државите во меѓународната политика секогаш е во насока моќта да се определи и да ја стави во правни рамки.